

*Umumî haritacılık :*

## Türk - Bulgar birinci derece nirengilerinin raptı

Yazan: General  
**Abdurrahman**

**B**azı mesaili ilmiyede ve meselâ bir ansiklopedi vücude getirilmesinde olduğu gibi, ferdin kudret ve kuvveti kâfi gelmediği vakit alâkadar zevatın nasıl yardımları isteniyorsa, bazı mesaii aliyenin başarılmasında da devletlerin müştereken elbirliği yapmaları lâzım gelmektedir.

Faraza; Kürei Arz cesamet ve şeklinin tayini bu kabilden olup, hatta bir millete mensup bütün âlim fertler bir araya toplansa ve bunlara kendi hükûmetleri de her türlü yardım ve teshilâtı gösterse bile, beynelmilel çalışmayı istilzam eden böyle bir mesai yine kolaylıkla başarılamaz. Çünkü cesamet ve şekli Arz için hattı üstüvalarda, kutuplarda ve bunların aralarında bir takım mısfinnehar kavislerinin gayet sahih surette mesaha edilmeleri lâzım gelip, halbuki Habeşli bir mühendis heyeti kutuplarda çalışamayacağı gibi, Laponyalı bir heyet de Afrika ortalarında hatta idamei hayat bile edemez.

Her türlü mezahime katlanma ve vesaiti fenniye ile silahlanma sayesinde sıcak ve soğuk meseleleri halledilse bile, uzun müddet devam edecek bu gibi mesai daha hitama ermeden aynı mahzurlar tekrar baş gösterir ve bu uğurda sarfı lâzımgelen mebalîğ daha ilk günlerde bitmiş olur.

Diğer taraftan meselenin uzun müddet leytülealde kalmasında terviç edilmeyebilir. Binaenaleyh bu gibi düşünceler dolayısıyla alâkadar devletlerden herhangi bir ilim yardımı istenebilir. Netekim; beynelmilel Jeodezi ve Jeofizik ittihat heyeti namına Lizbonda 1933 eylulu içinde vukubulan büyük toplantı mukarreratının bir listesini taktim ederken mezkûr heyet kâtibi umumisi; 28/2/934 tarihli mektubunda:

((. . . . . bu münasebetle Türkiye Hükûmetini alâkadar eden 7. madde ahkâmına nazarı dikkat'lerini celbederim.)) demiştir.

Madde 7 — Beynelmilel Jeodezi ittihat heyeti, Berveçhi ati samimî arzularını izhar eder:

a) Şimal kutbu denizlerinden başlayup Bahrisefid ; ve Bulgar Surye nirengileri vasıtasile Ümit burnunda nihayet bulacak olan büyük bir nısfınnehar kavsinin mesahasında Trakya ve Anadolu mintakalarında başarılmaması elzem ve zarurî görülen nirengi irtibatlarını temine matuf ilmî mesaiye Türkiye Cümhuriyetinin iştirak eylemesini.

b) 1930 senesi İstokholm içtimasında Yunan delegesı Prf. Lambadaryos tarafından teklif olunup Girit adasından Mısıra bağlanılması ve oradan Ümit burnuna inilmesi hakkında müttefikan kabul edilmiş olan usulün tatbikatına Yunan Hükûmetince sarfı himmet edilmesini.

c) Ve binaenaleyh Türkiye Cümhuriyetinin de beynelmilel ittihadada girmesi hususundaki müsmir teşebbüslerin yapılmasını.

7. maddeden öğreniyoruz ki şekil ve cesareti Arzın katı surette tayini için kutuplardan başlayarak ta Ümit burnunda nihayete erecek büyük bir nısfınnehar kavsinin mesahası lâzım gelmiştir. Halbuki bu kadar muazzam ve nazik jeodezik

mesai, yalnız bir milletin sırtına yükletilemeyeceğinden bu işde ilim ve fen namına Genç Türkiyenin de yardımı istenilmiştir.

Gerek bu meselenin halline medar olmak ve gerek Greniçe nazaran mevaki mühimmeye ait tulü cağrafilerimizi tayin etmek düşüncelerile Cümuriyet harta dairesi, bu şerefli vazifeyi hüsnü telâkki ederek yüksek müsaadelere iktiran ettirmiş ve aynı sene içinde bütçenin istitaatı dahilinde işe başlamıştır. Filhakika 1934 senesi iptidalarında istanbuldan itibaren Çorlu, Kırklareli ve Edirneye doğru, bir I derece postası ile istikşaf yaptırılarak ariz ve amik tetkikattan sonra:

- |                  |                 |
|------------------|-----------------|
| 1 — Alemdağı     | 8 — Çivrinkaya  |
| 2 — Kınalı ada   | 9 — Büyükalın   |
| 3 — Kocataş      | 10 — Diklice    |
| 4 — Devebağirtan | 11 — Demirkapı  |
| 5 — Tınaztepe    | 12 — Doğrugöl   |
| 6 — Karaköy      | 13 — Küçükyayla |
| 7 — Karatepe     | 14 — Sincetepe  |

birinci derece nirengi noktaları çok mükemmel surette inşa edilmişlerdir.

1935 senesi haziranında ise, Kandilliden itibaren Edirne ve Bulgaristana doğru götürülmek üzere bu nokatın kombinezon usulile rasatları başlamıştır. Ümit edilmektedir ki rasadat 1936 mesaisi içinde bitecek ve Bulgarların 56 ve 59 No. lu I. derece noktaları vasıtasile ta kutup denizlerinden ve Greniçten itibaren muhtelif memleketlerin I. derece şebekelerine istinaden hududumuza kadarar getirilen kemiyatı vaziyei coğrafiyeler İstanbula nakledilerek Kandilli, Antalya ve Balıkesirde yapılan kemiyat ile karşılaştırılacaktır.

Biraz izahat verelim : Nirengi nokatının arz ve tulü coğrafilerinin gayet sahih olarak tayini, haritacılıkta ve bilhassa şekil ve cesameti Arz tayininde fevkalâde bir ehemmiyeti haiz olup, ancak bu sayede gayei matlube temin edilmektedir.

Malûmdur ki; şimâlden cenuba veya cenuptan şimâle doğru olmak üzere I. derece nirengi noktalarından müteşekkel uzun bir zincirin başında, nihayetinde ve ortalarında birçok mevakiin yekdiğerine göre mesafeleri hemen hatasız denecek derecede sahih ölçülebilmektedir. Eğer bu noktaların kemiyatı vaziyei coğrafiyeleri de aynı derecei sıhhatta mesaha edilebilirse pek ufak bir himmetle muhtelif arzlara mensup birer derecelik kavislerin tulli hesap ve bu sayede hem cesamet ve hem de şekli Arz tayin olunabilir.

Lizbon mukarreratına rağmen kutuplardan getirilecek veya getirilmiş bir nısfınnehar kavsinin doğrudan doğruya Ümit burnuna kadar uzatılması mümkün değildir. Çünkü Yunanistandaki Mataban burnuna kadar tevsi edilebilecek olan bu şebeke, Mısra aşabilmek için ortada istinat edilecek Giritten başka toprak saha yoktur. Vakıa birtakım işaratı ziyaiye vasıtasile şebekenin Gritten İskenderiye sahillerine nakli derpiş edilebilirse de, bu usuldeki derecei sıhhatın bu kadar ince ve nazik bir meseleye kifayet edip etmiyeceği şayanı münakaşadır. Bundan dolayı mevzuubahs büyük nirengi şebekesinin Trakyadan şarka doğru tevcih edilerek İstanbula getirilmesinde ve İstanbuldan Eskişehir - Ankara - Kayseri tarikile Gaziyıntap ve Osmaniye hudutlarile Suriye nirengisile birleştirilmesinde çok büyük faide görülmüştür.

İşte mübeccel Türk Cümhuriyetinin, Beynelmilel Jeodezi ve Jeofizik heyeti tarafından istenilen ilim ve fen yardımı budur.

1936 senesinde bu işin Türk Avrupa topraklarına ait mesai hitam bulacak ve bundan sonra Anadolu'da icap eden mıntakalarda I. derece nokatı tesisine başlanılacaktır.

Bu işlerden haberdar olan Yunan Heyeti fenniyesi de, başka tariklerle kendi noktalarına isâl edilen Greinüviç tuli coğrafisinin Türk topraklarına nakli için hususî bir irtibat teminini rica etmektedirki, bu keyfiyet dahi Harta Genel Direktörlüğünce maalmemnuniye nazarı dikkate alınmıştır.

Gerek Bulgar topraklarından ve gerek Yunanistandan Kandilliye nakledilebilecek arz ve tuller Türk Hartacılığı noktaı nazarından çok büyük fevaidi mucip olacaktır.

Filhakika hartalarımızın, Gavs - Kruger inkişafına göre ter-sim edildikleri ve bu mesleğe göre XveY kıymetleri Greinü-viçe ve hattı üstüvaye göre hesap olundukları cihetle mebd-e mısfunneharına müteallik kemiyatı vaziyelerin gayet sahih olarak öğrenileceğine ve hele astronomik rasadat ile bulunan mekadir ile münakaşa edilip sağlam adımlar üzerinde yürü-nüleceğine şüphe yoktur.

Trakya birinci derece Posta Komutanlığına tayin edilen Yüzbaşı Kemal tarafından bu mühim vazifenin kuvveden file çıkarılacağına dair kuvvetli itimadımız vardır.

---